

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО КИТАЙСКИ ЕЗИК ЗА XI и XII КЛАС ПЪРВИ ЧУЖД ЕЗИК ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

Настоящата учебна програма по китайски език като първи чужд език за XI и XII клас е съобразена с рамковите изисквания на МОН за разработване на учебна програма. Тя включва разделите:

- I. Общо представяне
- II. Цели на обучението
- III. Очаквани резултати от обучението
- IV. Учебно съдържание
- V. Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците
- VI. Методически указания по прилагането на учебната програма, предназначени за учителите

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ

Учебната програма по китайски език като първи чужд език за профилирана подготовка за XI и XII клас е съобразена с хорариум от 288 учебни часа – 124 учебни часа от задължителна подготовка и 124 учебни часа от задължителноизбираемата подготовка, заложи в училищния учебен план. **Входното равнище** за постъпване в този етап от обучението предполага минимална езикова компетентност, съотнесена към трето ниво според международния тест за професионално владеене на китайски език HSK (Hanyu Shuiping Kaoshi), пълно овладяване на базовия граматичен материал, лексикален обем от 3500-4500 думи и активно владеене на минимум 2000 йероглифа.

Изходното равнище от XII клас предполага четвърто-пето равнище според HSK, усвояване на нови 1200-1500 йероглифа и около 2500-3500 лексикални единици, свързани с хуманитарни и природоматематически предмети, теми от ежедневието, отношенията в семейството и между половете, с кариерното развитие в областта на китаистиката (писане на автобиография, мотивационно писмо, молба за кандидатстване за работа или прием в учебно заведение и др.), а също бизнес кореспонденция, туризъм, международни отношения, селско стопанство. По този начин се обхващат както темите, свързани с изискванията на HSK, така и областите, в които България развива бизнес отношения с Китай.

В XI клас се продължава обучението по история на китайската литература с четене на части от оригинални произведения. Учениците се запознават с литературата от имперския период от епохата на Трицарствието (III век) до средата-края на XIX век. В XII клас се завършва обучението по история на китайската литература, като се разглеждат представителните произведения на най-известните китайски автори от XIX век до най-ново време, като Лу Сюн, Гуо Можуо, Лао Шъ, Мо Йен и др.

В XI клас се въвежда елементът устен консекутивен превод, който се упражнява в час с участието на няколко ученици и чрез записи. Темите на превода са практически ориентирани към ежедневно общуване, елементарни бизнес преговори, есета, свързани с междупредметните връзки, теми от туризъм, история, култура и др.

II. ЦЕЛИ НА ОБУЧЕНИЕТО

В XI и XII клас целта на обучението е да се затвърдят и надградят езиковите знания от предходните години, като се наблегне върху междупредметните връзки и се усвоят практически умения за справяне с ежедневни ситуации.

Първите три години от обучението (VIII-X клас) наблягат основно върху китайската култура, философия, история, бит, традиции, традиционните занаяти и изкуства, културно-историческото наследство и природните обекти от списъка на ЮНЕСКО, китайската кухня и специфичния код на учтивост.

В XI и XII клас се пристъпва към знания и умения, които са приложими в практиката и са свързани със световния научен и технически прогрес, успешната лична реализация и сферите на дейност на китаистите в България и по света, като работа за китайски компании, туризъм, преводи на равнище ежедневна комуникация и бизнес общуване. Разширяват се езиковите ситуации и темите на общуване, като се добавят много повече текстове, касаещи междупредметните връзки, общочовешкото познание и култура.

Междупредметните връзки се осъществяват основно в областта на философията, историята, езикознанието, географията и туризма. Разглеждат се текстове и от природоматематическите науки – астрономия, биология, информатика, математика, науки за Земята, физика и химия. Новите знания и умения се обвързват с историята на науката в Китай, като се представят текстове, свързани с прочути китайски изобретатели и учени, китайски изобретения, както в древността, така и в сферата на най-новите технологии (космическа промишленост, енергетика, комуникации и др.).

Втората цел е свързана с **овладяването на практически умения**, като попълване на документация, писане на автобиография, мотивационно писмо за кандидатстване в учебно заведение и на работа, писане на кореспонденция, интернет пазаруване, банкова, митническа, данъчна документация и др.

В часовете по разговорен език, четене с разбиране и слушане с разбиране ориентирът следва да бъде изпитът HSK, в който основно се застъпват теми от ежедневието (придвижване, настаняване, изхранване, битови отношения и проблеми, работа, учене, почивка, интереси, спортуване, туризъм и др.), специфичен китайски хумор, фразеологизми от типа на *чън-ю* и *гуанйун-ю*, пословици и поговорки *йен-ю* и др. В същото време, в XI и XII клас следва да се представи и разговорният китайски език, като специфичния китайски нетикет, езика на чатовете, китайските лични блогове, новинарски форуми и др.

В двата последни класа се засягат теми, свързани с китайската представа за отношенията между половете, родители-деца, ръководител-работник, общество-член на обществото, приятели и колеги. Ежедневните теми обхващат още мода и изкуства (китайско кино, класическа и съвременна музика, пекинска драма, акробатика */дзадзи/*, комичен диалог */сяншиън/*, театрални постановки, радиопиеси, сериали, телевизионните канали за военни и др.); специфични социални и битови ситуации; проблеми, произхождащи от икономическата ситуация, като разликата в доходите в различните региони; ролята на малцинствата, с представяне на историята на най-значимите от тях, с техния бит и култура.

Представя се актуалната политическа ситуация в КНР, геополитическите интереси към България, Европа, САЩ, Азия и Африка; учениците се запознават с текущите китайски проекти в България, усвоява се основна лексика в съответната сфера, като подготовка за възможна кариера в областта (земеделие, туризъм, машиностроене, автомобилостроене и дистрибуция, обслужване на проекти от бизнес парк Пловдив, внос и износ на стоки и др.).

Целта е учащите да бъдат подготвени максимално добре за кариерното си развитие с китайски език в България и по света.

III. Очаквани резултати		IV. Учебно съдържание:			
Я д р а	(Колонка 2) Очаквани резултати на равнище УП	(Колонка 3) Очаквани резултати по теми	(Колонка 4) Основни нови понятия (граматично-функционални категории)	Колонка 5 Контекст и дейности	Колонка 6 Междупредметни връзки
С л у ш а н е	<ul style="list-style-type: none"> • Да разбират относително дълъг диалог (7-9 реплики) по изучени теми, със скорост не по-ниска от 180 срички в минута, включително съдържащ реплики на стандартния език произнесени с леки диалектни отклонения • Да разбират свързан текст от 300-400 йероглифа по теми близки до изучените, съставен в рамките на изучената граматика, при скорост от 180-220 срички в минута, съдържащ не повече от 3% непознати неключови думи (за значенията на които учениците могат да се досетят от контекста, или незнанието на които не пречи за разбирането на текста като цяло) • Да се справят сравнително успешно със задачата да извадят избирателно необходимата информация от прослушан материал, съдържащ над 3% 	<p>Учениците трябва да придобият езикови знания и комуникативни умения в <u>следните области</u>, като успоредно с това развиват и своята социокултурна и литературна компетентност:</p> <p>Съвременни текстове от страноведски характер, представляващи предимно съкратени и/или адаптирани тематични съобщения, репортажи, предавания по китайското радио и телевизия, статии от периодичния печат, взети от христоматии, учебници (например 《当代中国》, “Съвременен Китай”):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Политика - Икономика - Външни отношения - Селско стопанство - Наука и техника - Туризъм - Култура на ханците - Култура на малцинствата 	<p>Учениците трябва да усвоят нови езикови знания и умения по следните аспекти:</p> <p>А) Фонетика: Специфична интонация при различни емоции – радост, гняв, объркване, досада, благодарност и др.</p> <p>Б) Лексика: най-честотните значения и употреби на всички думи от трета група (丙级词) (около 2200); 70-100 от четирийероглифните фразеологизми чън-ю (成语), трийероглифните гуанйун-ю (惯用语), често употребявани пословици и поговорки (谚语和俗语)</p> <p>В) Йероглифика: Да четат и пишат всички йероглифи от трета група (丙级字) (1800-2200)</p> <p>Г) Граматика: Всичките граматични категории от трето равнище (丙级语法项目):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Страдателен залог 被动句: 	<p>На учениците трябва да се предостави възможност:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да учат в сътрудничество помежду си, в приятна и предразполагаща творческите им възможности обстановка • да слушат и четат автентични материали на китайски език, да черпят информация от 	<p>На основата на придобитите до този момент знания учениците осъществяват междупредметни връзки по:</p> <p>1. Български език и литература</p> <ul style="list-style-type: none"> • реализиране на комуникативни намерения • жанрово многообразие • взаимовръзка между исторически събития и литература • общуване в

Г о в о р е н е	<p>непознати неключови думи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да разбират общото съдържание на емисия новини по китайското радио и телевизия по изучените теми • Да говорят със сравнително естествена интонация и произношение, с редувания на тоновете в потока на речта, със скорост в рамките на нормалната (180-200 срички в минута) • Да свързват сравнително лесно и естествено логически отделните изречения в изказванията си, като употребяват стилистически правилните думи и конструкции • Да отстояват с кратки и сравнително прости аргументи свое мнение в дискусия по изучени теми със съученици и учители, като задават сравнително сложни въпроси • Да съставят без подготовка относително дълги пасажии от монологична реч, в която се съдържат и множество сравнително сложни граматични 	<ul style="list-style-type: none"> - Нови и най-нови технологии - Нетикет, интернет ресурси, форуми, чатове, микроблогове, онлайн списания и вестници - Нрави и обичаи - Литература и изкуство - Култура - Образование - Национални малцинства - Общество - Семейство <p>《中国地理环境与人文现象》 (“Природа, артефакти и етноси на Китай” – общи сведения за отделните провинции, автономни райони и техните основни градове, исторически личности, известни места и факти):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Природо-географска среда - Антропо-географска среда - Животни и растения - Исторически сведения - Планини и реки - Личности - Свети места - Произход на географски названия - Исторически съоръжения и пътища (丝绸之路; 万里长城; 大运 	<p>...被(为)... (所)....</p> <p>这一次我却被他的报告所感动。</p> <p>..... 给</p> <p>衣服给大雨淋湿了。</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сравнителни конструкции 比较句: <p>A 比 B +早/晚/少/多+ 动 + 数量补语 我比你早到了十分钟。</p> <p>A 比 B + 动 + 得 他比我叠得快一些。</p> <p>带有“更、再、还”的比较句 在中国没有比这种再好的科普刊物了。</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изнесено допълнение „把“字句: <p>-) 主 + 把 + 宾 1 + 动 + 成 (作) + 宾 2 他把试卷揉成一团了。</p> <p>-) 主 + 把 + 宾 + 动 + 补语 (2) 我们把开会的时间延长了一天。</p> <p>(时量补语) 他爷爷把他狠狠地打了一顿。</p> <p>(动量补语) 你们想把这孩子带往何处? (介宾补语) 今天把我冻得直打哆嗦。(情态补语)</p> <p>-) 主 + 把 + 宾 + 给 + 动 大风把柱子给刮倒了。</p>	<p>автентични източници (книги, списания, Интернет, китайска телевизия, радио)</p> <ul style="list-style-type: none"> • да работят индивидуално, по двойки и в групи • да общуват с носители на езика, както непосредствено, така и чрез кореспонденция, включително по Интернет • да изразяват и отстояват собствено 	<p>гражданската, институционалната и стопанската сфери</p> <ul style="list-style-type: none"> • участие в дискусия • естетически категории • етнопсихология <p>2. Чужди езици</p> <p>Обогатяване на езиковата култура</p> <ul style="list-style-type: none"> • стратегии за учене • компенсаторни стратегии • социокултурна и страноведска информация <p>3. Информатика и информационни</p>
--------------------------------------	--	--	---	--	---

<p>конструкции</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да изразяват сравнително спонтанно и без затруднение своите чувства и мисли, като вземат отношение по определен проблем <p>Да четат с разбиране леко адаптирани оригинални текстове от 700-800 йероглифа по изучените теми, без нови думи и конструкции, със скорост не по-ниска 150 йероглифа в минута, като разбират над 90% от съдържанието</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да четат сравнително прости публицистични текстове на социална тематика, съдържащи не повече от 3% непознати неключови думи и конструкции, със скорост не по-ниска от 120 йероглифа в минута, като разбират над 80% от съдържанието • Да се ориентират в съдържанието на сравнително сложни делови текстове (кореспонденция, търговски 	<p>河 и под.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Занаяти и приложно творчество - Традиционни производства <p>2. Художествени текстове, адаптирани и преразказани на съвременен език, взети от христоматии и учебници: 《传统中国》 (“Традиционен Китай”):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Алегорични истории (刻舟求剑; 井蛙和海鳖; 瞎子摸象; 狼和小羊; 池子和河流; 守株待兔; 狐假虎威; 杯弓蛇影; 拔苗助长; 塞翁失马; 朝三暮四; 画蛇添足; 愚公移山; 级昌学箭; 请君入瓮; 自相矛盾; 掩耳盗铃; 不合时宜; 鹬蚌相争; 叶公好龙; 东郭先生和狼; 黔之驴 и др.) • Хумористични истории, исторически анекдоти (黄鼠狼给鸡拜年; 痴人卖豆; 千里马 и др.) • Популярни епизоди от класически произведения (草船借箭; 武松打虎; 孙悟空大闹天宫 и др.) <p>Предания (牛郎织女; 梁山泊和祝英台 и др.)</p>	<p>Служебни думи, наречия, съюзи:</p> <p>就、便、竟然、原来、并、只好、然而、因此、亲自、居然、没法、由此、倒、所、到处、仅仅、于、甚至、各种各样、多得多、基于、以及、毕竟、将、估计、大约、以、曾经、好 (V)、满、十分、成、再、也没/不、以上、以下、至少、对于、必定、时刻、立即、当、如何、开来、如此、好在、本、再三、颇、说道、往往、亲手、偶然、要不是、而、依旧、似乎、一晃、往常</p> <p>Конструкции:</p> <p>由于... ..., 所以/因此/因而... ..</p> <p>跟... ..有关</p> <p>不... ..不行</p> <p>A/V + 得 + 不得了</p> <p>还是... ..好</p> <p>因... ..而... ..</p> <p>之所以... ..是因为... ..</p> <p>哪怕... .., 也/都... ..</p> <p>再... ..也... ..</p> <p>只... ..不... ..</p> <p>非... ..不... ..</p> <p>非... ..不可... ..</p> <p>宁可... ..也不... ..</p> <p>一会儿... ..一会儿... ..</p>	<p>мнение, да се изказват равнопоставено в час</p> <ul style="list-style-type: none"> • да предават на трети лица информация в превод на български език • да се подготвят и явяват на изпити за придобиване на езикови сертификати • да осъществяват самоконтрол и самооценка • да прилагат компенсаторни стратегии • да развиват 	<p>технологии</p> <ul style="list-style-type: none"> • работа с мултимедия • работа с Интернет <p>4. Обществени науки и гражданско образование</p> <ul style="list-style-type: none"> • анализ и коментар на факти и събития • роля на езика, религията и традициите в обществото • структура на обществото • философски школи
---	--	--	--	--

<p>П и</p>	<p>договори, споразумения)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да се справят успешно с трудностите при четене на оригинални текстове, съдържащи над 3% непознати неключови думи, като разбират общия смисъл на текста и вадят избирателно определена информация • Да се ориентират в общите значения на нови думи и словосъчетания, съставени от познати йероглифи, като избират актуалните им значения в зависимост от контекста • Да четат с разбиране оригинални текстове с помощта на тълковен или двуезичен речник • Да записват под диктовка със скорост не по-ниска от 15 йероглифа в минута текстове без непознати йероглифи и граматични конструкции, с не повече от 10% сгрешени йероглифи • Да запишат подробен план към прослушан текст (300-500 	<p>3. 古诗 (Класически древни стихове – с коментар и обяснения на български език):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 《鹿柴》 王维 • 《西施咏》 王维 • 《寻隐者不遇》 贾岛 • 《江雪》 柳宗元 • 《枫桥夜泊》 张继 • 《静夜思》 李白 • 《下江陵》 李白 • 《游子吟》 孟郊 • 《回乡偶书》 贺知章 и други. <p>4. Извадки от художествени текстове, написани на съвременен език, съкратени и/или адаптирани, взети от христоматии и учебници: “五四”以来的现代文学 (Съвременна литература):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 《彷徨》 鲁迅 • 《屈原》 郭沫若 • 《家》 巴金 • 《雷雨》 曹禺 • 《山雨》 王统照 • 《骆驼祥子》 老舍 • 《还乡记》 沙汀 	<p>Конструкции от разговорния стил Сложни изречения Г) Граматично-функционални категории, разпределени в тематични области, включващи думи, устойчиви съчетания (фразеологизми, реплики, конструкции), изречения и текстове, разговорни и книжни, използвани в определени комуникативни ситуации, носещи определено социокултурно съдържание, както следва: Изрази от обществения живот Покани Приемане на предложение или покана Откази Постигане на съгласие Договаряне Обръщения Любезно предлагане или отстъпване Предлагане на подарък Уговаряне на гост да остане Изрази свързани с обективна ситуация Описание на ситуация, в която говорещия е бил участник Описание на ситуация, получена като информация от друг източник Даване на пояснение за ситуация Даване на обяснение за ситуация Описание на факти</p>	<p>способността си да се учат как да учат</p> <ul style="list-style-type: none"> • да работят с разнообразни справочни материали • да правят съпоставки с българския бит, културно и историческо наследство, отношенията в обществото, развитието на икономиката, туризма 	
----------------	--	---	---	---	--

<p>с а н е</p> <p>П р е в о д</p>	<p>йероглифа), като си водят записки едновременно с йероглифи, <i>пин-ин</i> и на български език, след което да възстановят и запишат в детайли съдържанието с йероглифи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да могат да пишат съчинение от над 400 йероглифа по зададена тема в рамките на два учебни часа • Да съставят, съгласно стилистичния формат, приет в китайски език, основните видове бележки, молби, обяви, писма за лична кореспонденция • Да превеждат устно, консекутивно, без особени затруднения, разговор по изучените теми от китайски на български и обратно • Да се справят, без особени затруднения, с устни преводи на социално-битови теми, при делови или страноведски презентации, както и при комуникативни ситуации, свързани с извършването на определени формалности 	<ul style="list-style-type: none"> • 《种谷记》 柳青 • 《茶馆》 老舍 • Всички произведения на авторите, описани в програмата по китайска литература 	<p>Оповестяване на информация Препредаване на информация Критика Обобщение Внасяне на корекция Допитване Търсене Представяне на поредица от факти и събития Онагледяване на ситуация Припознаване на предмет или лице Преговаряне за постигане на желан резултат Изказване на предположение Сравнение Избор Анализ Аргументация Изключване на факт от ситуация Умозаключение Изрази свързани с рационално поведение Съгласие (одобрение, присъединяване към мнение) Несъгласие (неодобрение, противопоставяне на мнение) Потвърждение Неувереност, несигурност Отрицание Ирония, насмешка Вяра, убеденост</p>		
---	---	---	---	--	--

<p>(попълване на документи, закупуване на билети) Да превеждат писмено несложни текстове, включително по-често срещаните специализирани делови документи (писма, споразумения) с помощта на тълковен и двуезичен речник както от китайски на български, така и обратно</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да определят границите на непознатите думи в текста и да ги намират в речник от фонетичен тип • Да отговарят на въпроси по преведен материал, използвайки новите думи • Да извършват художествен превод на страноведски и сюжетни текстове, включително и от периодичния печат 		Отхвърляне на истинността на твърдение Съмнение Способност Неспособност Възможност Невъзможност Наличие на контрол върху ситуацията, увереност в собствените възможности Липса на контрол върху ситуацията Необходимост Липса на необходимост Знание, познаване на факт или ситуация Незнание, непознаване на факт или ситуация Желание, намерение Даване на някого за пример, достоен за подражание Критика Решимост Уверения Подозрения Предполагане Насърчаване Ретроспекция Съждения, изводи Признание Отрицание Акцентуване Допитване за съвет Приемане на наличните възможности по	
--	--	--	--

			усмотрение на отсрещната страна Изразяване на емоции и субективни оценки Обич, привързаност Харесване, увлечение Нехаресване, досада, отвращение Радост Нерадост Желание Удовлетворение Неудовлетворение Надежда, мечта Безнадежност, отчаяние Тревога Похвала Съжаление Страх Обида Добър късмет Уплах Любопитство Учудване Самоунижение Недоумение Успокояване в резултат от благополучен завършек Безизходица Доверие Недоверие Правене на комплименти		
--	--	--	--	--	--

			<p> Ругане Осъзнаване Укор Искане на обяснение Възклицание (възхищение, пъшкане, въздишане) Безпристрастност Преклонение Завист Безпокойство Тъгуване, мъка по нещо или някого Отпращане, изгонване на лице Скромно задоволство от успех, включително като отговор на комплимент Самоупрекване Самовъзхваляване Огорчение Успокояване, вдъхване на сили на някого Съчувствие, съжаление Загриженост Разбиране, прошка Пренебрежение, ненавист Съжаление за пропуснатата възможност Запазване на неутралитет Безразличие Заричане, обзалагане Извинение Примирение </p>		
--	--	--	---	--	--

			Прехвърляне на отговорността Изразяване на подбуждане към действие Молба, включително настоятелна Искане, изискване Отстъпване Подчинение Предложение Заповед, нареждане Напомняне, наставление		
--	--	--	---	--	--

	<p>Предупреждение, призоваване Заплаха, сплашване Оказване на натиск Упълномощаване Забрана Уговаряне</p> <p>Стратегии за социално взаимодействие Започване на разговор Въвеждащи думи Смяна на темата Обръщане на вниманието на събеседника към нещо, повик Повторение Уверение Вмъкване на думи Избягване на разговор, даване на уклончив отговор Оттегляне от разговор Приключване на разговор</p> <p>Д) Превод:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Правила и навици за използване на речник с ключов указател и фонетична система за подредба на йероглифите в тялото 	
--	--	--

			<ul style="list-style-type: none">• Основни типове тълковни, фразеологични речници на китайския език• Адекватност на превода• Стил и превод• Лексикални и граматични трудности при превода• Начини за предаване на китайските реалии със средствата на българския език и обратно• Понятие за транслитерация и транскрипция на китайския език при предаване на български език на собствени имена и обратно		
--	--	--	--	--	--

Програмата по литература за XI клас обхваща периода от III век (Трицарствие) и литературата на тримата Цао до прехода към съвременността през XIX век. Целесъобразно е в часовете по литература да се използват двете христоматии на проф. Бора Беливанова върху средновековна китайска литература. В рамките на чуждоезиковата подготовка следва да се обособят по два часа седмично (общо 72 за годината) за китайска литература и да се представят следните основни теми:

1. Ган Бао – преход от коментари и философски притчи към *сяошуо*;
2. Повествования от Тан или т. нар. *чуанци* („предаване на странното“);
3. Представяне на т. нар. паралелен стил *пиен-уън*, в противоположност на древния стил *гу-уън*, и проследяването му в творчеството на Четиримата изтъкнати (Уан Бо, Ян Тун, Лу Джаолин, Луо Бинуан), заедно с Чън Дзъ-ан. Движение за завръщане към древността (*фу гу*), творчеството на Хан Ю и Лиу Дзун-юен.
4. Сунски повествования *хуабън*.
5. Разцвет на неодаоистката идеология, отразена в Мистичното учение или *сюенсюе*, с прояви на скептицизъм към конфуцианската доктрина. Творчеството на Дзи Кан, Жуан Дзи и кръга около тях.
6. Тао Юенмин – „поет на полята и градините“. Значение и влияние на неговото творчество.
7. Поетика – теоретичен преглед на жанрове и стилистика (цъ, пин и др.)
8. Класическа поезия:
 - Поезия от периода Тан (618-907). Представителни поети - Мън Хаожан, Уан Уей (разясняване на будистката философия във връзка със съдбата и възгледите на Уан Уей), Ли Бай, Ду Фу и Бо Дзю-и.
 - Поезия от периода Сун - *цъ*, поезия на Ли Цинджао; творчеството на Уан Аншъ (повествованието „Вироглавият министър“).
9. Жанрът афоризъм в творчеството на Ли Шан-ин (*дзадзуан*)
10. Класическа драма:
 - Историческо развитие
 - Специфични особености – персонажи, похвати, грим и сценично облекло.
 - Драматурзи от периода Юен – Гуан Ханцин, Уан Шъфу, Ма Джъюан.
11. Късни новелисти – Пу Сунлин, Юен Мей и Дзи Юн
12. Преходни форми към класическия роман – от историята Трицарствие, династийна история, коментари към династийната история, възпев (*цъ*), през *сяошуо* и драматичните произведения до XIV век и появата на романа „Трицарствие“. Структура и специфика на класическия китайски роман.
13. Видове романи:
 - епопея („Трицарствие“, „Речни заливи“)
 - романи за пътешествия и приключения („Пътешествие на Запад“, „Пътешествие към Индийския океан“ и „Цветя в огледалото“)
 - социално-битови романи („Сън в червените покои“, „Дзин, Пин, Мей“ и „Неофициалната история на конфуцианците“)
14. Литературната инквизиция през династия Мин и Цин.
15. Преход към съвременност, анализ на епохата и чуждите влияния през XIX век. Преходни форми на роман – Дзън Пу, «Ниехайхуа» („Цветя в море от зло“).
16. Навлизане на периодиката. Вестник «Шънбао» и др.

Програмата по литература за XII клас обхваща периода

1. Синхайската революция – борба за демократизация. Движение 4 май 1919 г., борба за преход към *байхуа*.
2. Ранен модернизъм, поезията *мънлунишъ* – Ли Дзинфа, Му Мутиен, Фън Найчао, Гуо Можуо („Небесното куче“).
3. Нови явления в белетристиката – групировки („Обединение за литературни изследвания“, „Творчество“, „Новолуние“), естетика и формализъм. „Лига на левите писатели“ (1931) – Лу Сюн, Гуо Можуо, Мао Дун. „Общокитайска асоциация на дейците в литературата и изкуството за отпор на врага“ (1938).
4. Лу Сюн – класик на съвременната китайска литература.
5. Литература на 40-50те г. Съвещанието в Йенан и докладът на Мао Дзъдун за демократизацията на литературата. Лао Шъ («Философията на почитаемия Джан», «Двамата Ма», «Записки за Котешкия град», «Сяндзъ камилата»/ «Рикша», «Тудзъ»/«Актьор», «Чайната»). Джао Шули – авторът на китайското село («Песничките на Ли Иуцай», «Промени в село Лидзяджуан», «Село Фанли-уан»). Ба Дзин (трилогията «Семейство», «Пролет», «Есен»). Цао Ю («Буря», «Слънцето изгрява»). Ай Цин – стихосбирката «Вечно пътешествие» и др. Народна драма и др. сценични жанрове («Девојката с белите коси» и др.)
6. Литература от края на 50те-60те години. Културно-литературни движения. «Да разцъфтяват безброй цветя – да спорят всички творци». Дискусия за филма «Животът на У Сюн». Дискусия за романа на Цао Сюецин «Сън в червените покои». Борба с “десните елементи”. Движението „Големият скок“. Движение за разцвет на народната песен.
7. Периодът на Културната революция. Новият китайски модернизъм в поезията. Втори етап в поезията *мънлунишъ* - Бей Дао, Гу Чън, Шу Тин, Дуо Дуо, Йен Ли и др.
8. Репортажната литература (*баогао уънсюе*). “Литература на белези от рани“ (*шанхън уънсюе*). “В търсене на корените” (*сюнгън*).
9. Белетристика – Уан Мън („Новакът в организационния отдел“, „Да живее младостта“ и др.). Уан Ан-и („Село Сяобао“, разкази, и др.). Гао Синдзиен („Планината душа“, „Автобусната спирка“ и др.). Мо Йен („Промяната“, „Червено сорго“, “Страна на виното”, “Четиридесет и една пушка”, “Колелото на живота и смъртта” и др.), Фън Цицай („А!“, „Вълшебният камшик“, „Кръстопътят, настлан с цветя“) и др.
10. Най-нова литература.

Препоръчана литература:

1. Ай Цин, Вечно пътешествие, Народна култура, София, 1987
2. Ацев, К. Опустошеният храм. Нови китайски разкази. Народна култура. София, 1989
3. Беливанова Б. Китайската литература през 78-88. Десетилетие на прелом. Поезия. Издателство на ВТУ, ВТ, 2011
4. Беливанова, Б. Средновековна китайска литература - христоматия, част 1. Издателство на ВТУ, ВТ, 2012
5. Гао Синдзиен. Планината душа. Рива. София, 2012
6. Карастойчев, В. Малък лексикон на новата китайска поезия. Стигмати. София, 2008

7. Мо Йен. Промяната. Колибри. София, 2013
8. Литература Востока в средние века, Часть 1, издательство МГУ, Москва, 1970
9. Литература Востока в новое время, издательство МГУ, Москва, 1975
10. Литература Востока в новейшее время (1917-45), издательство МГУ, Москва, 1977
11. “Съвременната китайска литература” (《中国当代文学》), т. 1-3, издателство на Педагогическия университет Хуаджун, Ухан, 1989
12. 中国现代文学史 (1917-97), 高等教育出版社, 北京, 2010

Часовете по литература се осъществяват на лекционен принцип с упражнения в четене на откъси от оригиналните произведения. Оценяването се осъществява чрез устно изпитване и тест в края на всеки срок, който обхваща съдържанието, според учебния план. В теста следва да има откъс от изучено произведение, който да се преведе на български език. Преводът се оценява в направление езикова култура, близост до оригинала, богатство на изразните средства. Тестът е сто точков, приведен към шестобалната система, както е описано в пети дял от настоящата учебна програма – „Специфични методи и форми на оценяване“.

V. Специфични методи и форми на оценяване

Предложените методи и форми за оценяване на постиженията и критериите за оценка имат препоръчителен характер предвид спецификата на обучение по китайски език при спазване на разпоредбите на Наредба № 3 от 15.04.2003г. за системата на оценяване.

Проверката и оценката на крайните резултати от обучението е подчинена на целите, подробно описани в Колонка 2 – Очаквани резултати на равнище учебна програма.

Спецификата на обучението в XI и XII клас изучаване на китайски език като първи чужд език в профилирана подготовка изисква разделянето на обучението на няколко етапа: входно равнище, преговор, нов материал с периодично тестване, класна работа накрая на първи и втори срок. Придобитите знания и умения следва да се предават и проверяват по четирите основни езикови умения - слушане, писане, четене и говорене, като се дава предимство на компонента говорене. За целта е желателно в час да се говори изцяло на китайски език.

В края на XI и XII клас следва да се провежда комплексен изпит по четирите езикови умения, като критериите за оценяване включват следните знания и умения:

СЛУШАНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да разбират всички въпроси на учителя
- да различават въпросителна и повелителна интонация, също емоции, като радост, притеснение, възбуда, отегчение, гняв и др.
- да разбират основна информация от диалог или текст с дължина не повече от 350-400 йероглифа и да отговарят на въпроси по него
- да разбират в дълбочина подробности от прослушан текст, върху изучен материал, не по-дълъг от 200-250 йероглифа; да различават ключови думи, като наречия, местоимения, спомагателни глаголи, частици и др., с които да се ориентират в съдържанието; а също да

разпознават основните части на изречението, като тема, рема, допълнение, определение, предсказуемно обстоятелствено пояснение, следсказуемно обстоятелствено пояснение

- да попълват правилно липсваща информация въз основа на текста в упражнения с пропуснати думи и фрази
- да избират правилен отговор от 3-4 зададени опции към два до три въпроса върху прослушан текст;
- да слушат избирателно и извличат необходимата информация;
- да разбират и извличат основната информация на изказвания, тематични предавания и информационни емисии по радиото и телевизията, филми, театрални постановки;
- да избират правилно твърдение за основното съдържание на текста от 3-4 възможни

ГОВОРЕНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да изговарят изучените думи и фрази ясно, гладко и с правилни тонове, с подходящата според случая интонация;
- да говорят с правилно структурирани прости и сложни изречения, владеейки основните типове изречения, като изнесено допълнение (“把”字句), страдателен залог (“被”动句), сравнителни конструкции (比较句); сложни изречения със съюзни и предложни конструкции и др.;
- да владеят всички специални въпроси; да умеят да задават въпрос към темата, сказуемото, допълнението, определението, следсказуемното обстоятелствено пояснение, предсказуемното обстоятелствено пояснение;
- да преразказват текст със средна сложност по изучени теми, да задават и отговарят на въпроси, свързани с него;
- да изразяват сравнително спонтанно и без затруднение своите чувства и мисли;
- да владеят непряката реч и да превръщат диалог в текст с непряка реч;
- да изказват и отстояват мнения, да реагират адекватно на непредвидени ситуации и въпроси със съдържателни отговори;
- да говорят със скорост, която се доближава до естествената скорост на говорене на носителите на езика;
- да използват в речта основни фразеологизми от типа *чън-ю*, *гуанйун-ю*, *йен-ю* и др.;
- да общуват в пряк контакт с няколко събеседника, със сравнително естествена интонация и произношение, със скорост на изговор в рамките на нормалната;
- да отстояват свое мнение в дискусия, като съставят без подготовка относително дълги изказвания, в които да се съдържат сложни граматични конструкции от второ и трето равнище;
- да демонстрират реална комуникативна способност и да се справят с непредвидени ситуации, като дават задоволителен, адекватен отговор.

ЧЕТЕНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да четат на глас със скорост 130-160 йероглифа в минута гладко, с правилни тонове, без помощта на латинизираната азбука пин-ин
- да различават границите на думата и фразата; да разпознават ключови граматични единици и/или компонентите на една и съща конструкция, разделена от други елементи
- да разбират лексикалните и граматичните значения на думите, а също и емоционално-експресивните им окраски
- да четат изразително, с различна интонация според типа изречение
- да извличат ключова информация при четене на текст с непознати думи (не повече от 3-4% лексикални единици, които могат да бъдат преведени по подразбиране)
- да разбират в подробности текст върху изучена тема с непознати думи (не повече от 3-4% лексикални единици, които могат да бъдат преведени по подразбиране)
- да отговарят на въпроси, свързани с текста, избирайки правилния отговор от няколко зададени варианта
- да преценяват верността или неверността на твърдение, свързано с прочетения текст
- да попълват правилно липсваща информация въз основа на текста в упражнения с пропуснати думи и фрази
- да избират граматически правилно изречение, избирайки от четири изречения с разбъркан словоред
- да обясняват специфични за китайската култура термини и фрази, използвайки синоними или описания на китайски език
- да разбират контекстовите значения на думите, като изхождат от основните и производните, а също и от културното им съдържание
- да разбира основната информация от публицистични, художествени и научнопопулярни текстове, да определя функционалния стил на даден текст
- да притежават определена способност за синтез, като улавят индизказателния смисъл на текст, и посредством анализ да достигнат до реалното съдържание и направят рационален извод
- да извличат ключовите думи и изрази от сравнително дълъг прочетен текст или диалог, като на тази основа се ориентират в логиката на ситуацията, правят обобщения и рационални изводи

ПИСАНЕ:

Оценяват се уменията на учениците:

- да владеят активно ок. 3000-3500 йероглифа с повече от едно значение и четене;
- да изписват йероглифите с правилен черторед, разпознавайки безпогрешно ключа и количеството основни черти, от които се състои ключът и фонетикът/елементът;
- да пишат диктовка на свързан текст със скорост 15-20 йероглифа в минута, като допускат максимум 10% грешки;

- да пишат съчинение върху изучена тема до 400 йероглифа, използвайки максимален брой овладяни йероглифи;
- да вписват йероглифи в текст с пропуснати места за запълване;
- да правят писмен превод от български на китайски език върху изучена тема с изцяло йероглифен запис;
- да правят писмен превод от китайски на български език по текст, изучаван в клас, но и зададен за самоподготовка;
- да пишат дневник с кратко описание и оценка на събитията от деня, свързани с учене, отдых, хранене, придвижване, настаняване, планиране на маршрут и разглеждане на забележителности, отношения между отделни хора и др.;
- да познават формата за писмено общуване на китайски език; обръщенията към различни възрастови и социални групи; специфичните поздрави според празниците и различните поводи за общуване (раждане на дете, постъпване в университет, повишаване в работата и др.).

ПРЕВОД:

Оценяват се уменията на учениците:

- да превеждат устно, консекутивно, разговори на социално-битови теми, при делови или страноведски презентации, както и при често срещани в реалния живот комуникативни ситуации
- да превеждат писмено с речник китайски текстове от всякакъв жанр

Рецептивното речево поведение (слушане, четене) се проверява и оценява чрез:

- задачи с алтернативен отговор
- задачи с избираем отговор, който се маркира
- задачи за комбиниране, включващи също и устни или писмени отговори, които се оценяват само като съдържание
- въпроси към прослушан или прочетен текст

Продуктивното речево поведение (говорене, писане, превод) се проверява и оценява чрез:

- комуникативно-функционални задачи (пресъздаване на комуникативни ситуации по зададени параметри-обективни и субективни фактори)
- отговори на въпроси към текст (устни, писмени)
- преразказ
- съчинение (устно, писмено)
- диктовки
- текст за превод от и на китайски (устен, писмен)

Оценката в края на XI и XII клас следва да се формира по следния начин:

- А. 40% - от постиженията в края на първи срок, както следва:
- 10% от входното ниво;
 - 10% от класното в края на първи срок;
 - 10% от междинните контролни;
 - 10% от системните постижения, като работа в часа, изпълнение на домашни работи, устни изпитвания;
- Б. 60% - от постиженията в края на втори срок, както следва:

- 30% от изпита в края на втори срок;
- 10% от междинните контролни;
- 10% от системните постижения, като работа в часа, изпълнение на домашни работи, устни изпитвания;
- 10% от оценката по литература на Китай

Рецептивното речево поведение (слушане и четене) се проверява и оценява чрез задачи, ориентирани спрямо теста HSK както следва:

- задачи с алтернативен отговор
- задачи с избираем отговор, който се маркира
- задачи за комбиниране, включващи също и устни или писмени отговори, които се оценяват само като съдържание
- въпроси към прослушан или прочетен текст

Продуктивното речево поведение (говорене, писане) се проверява и оценява чрез:

- комуникативно-функционални задачи (обяснение на съдържанието на тематична картинка или серия от картинки, пресъздаване на комуникативни ситуации)
- отговори на въпроси към текст (устни, писмени)
- четене на глас
- преразказ
- граматичен тест с упражнения, ориентирани към формата на изпита HSK
- съчинение (писмено) върху изучени теми, не повече от 200 йероглифа
- диктовки – с не повече от 1% нови думи, които се дават предварително на дъската с йероглифен запис

Всички писмени изпитвания се извършват чрез 100 точкови тестове, приведени към шестобалната система, по формулата на МОМН за привеждане на резултатите на чуждестранните студенти в България към шестобалната система:

$$Y = \frac{3 \times X + 3 (\max - 2\min)}{\max - \min}$$

където Y е търсената оценка по шестобалната система, X е оценката по точковата система. MAX е максималният брой точки; MIN е минималният брой точки. Минимумът за среден 3 е 60% от общия брой точки. Поради спецификата на китайски език и за по-точното оценяване на знанията и уменията на учениците е възприета точковата система на изпитване, съобразена с изискванията на Министерство на образованието на КНР спрямо изучаващите часовете по практически китайски език.

Пример - при изкарани 93 точки от 100 крайният резултат ще бъде 5,475:

$$Y = \frac{3 \times 93 + 3 (100 - 2 \times 60)}{100 - 60} = \frac{279 - 60}{40} = \frac{219}{40} = 5,475$$

По така оформената формула, при стоточкова система на изпитване всяка точка ще съответства на:

1	слаб	(2:000)	67	добър	(3:525)	80	много	(4:500)	93	отличен	(5:475)	
-			68		(3:600)	81	добър	(4:575)	94		(5:550)	
59			69		(3:675)	82		(4:650)	95		(5:625)	
60	среден	(3:000)	70		(3:750)	83		(4:725)	96		(5:700)	
61		(3:075)	71		(3:825)	84		(4:800)	97		(5:775)	
62		(3:150)	72		(3:900)	85		(4:875)	98		(5:850)	
63		(3:225)	73		(3:975)	86		(4:950)	99		(5:925)	
64		(3:300)	74		(4:050)	87		(5:025)	100		(6:000)	
65		(3:375)	75		(4:125)	88		(5:100)				
66		(3:450)	76		(4:200)	89		(5:175)				
				77		(4:275)	90		(5:250)			
				78		(4:350)	91		(5:325)			
			79		(4:425)	92		(5:400)				

VI. Методически указания

Предложените методически указания за работа и прилагане на учебната програма имат препоръчителен характер.

Обучението по китайски език като първи чужд език в XI клас в профилирана подготовка се осъществява в рамките на предвидените 288 учебни часа, разпределени в 36 седмици, както следва:

- Обща подготовка – лексика, граматика, писане, слушане с разбиране
- Говорене
- Четене с разбиране
- Превод
- История на китайската литература

В XI клас са необходими средно девет учебни часа за овладяване на всеки отделен урок. Включвайки времето за входно равнище, преговор, контролни и класни, за учебната година се предвижда усвояване на 20 урока. Препоръчва се следното съотношение между часовете по отделните аспекти:

- Входно равнище, контролни, класни, периодичен преговор, заключителен изпит - 36 учебни часа
- Обща подготовка – 80 учебни часа за обща подготовка, свързана с четене на урока, овладяване на граматиката и писане, упражнения (по 4 учебни часа на урочна единица);
- Говорене – 40 учебни часа (по 2 учебни часа на урочна единица)
- Четене с разбиране – 40 учебни часа (по 2 учебни часа на урочна единица)
- Превод – 20 учебни часа (по 1 учебни часа на урочна единица)
- Китайска литература – 72 учебни часа

Обучението по китайски език като първи чужд език в XII клас в профилирана подготовка се осъществява в рамките на предвидените 248 учебни часа, разпределени в 31 седмици, както следва:

- Обща подготовка – лексика, граматика, писане, слушане с разбиране
- Говорене
- Четене с разбиране
- Превод
- История на китайската литература

В XII клас са необходими средно десет учебни часа за овладяване на всеки отделен урок. Включвайки времето за входно равнище, преговор, контролни и класни, заключителен изпит, за учебната година се предвижда усвояване на 15 урока. Препоръчва се следното съотношение между часовете по отделните аспекти:

- Входно равнище, контролни, класни, периодичен преговор, заключителен изпит - 36 учебни часа
- Обща подготовка – 60 учебни часа за обща подготовка, свързана с четене на урока, овладяване на граматиката и писане, упражнения (по 4 учебни часа на урочна единица);
- Говорене – 30 учебни часа (по 2 учебни часа на урочна единица)
- Четене с разбиране – 30 учебни часа (по 2 учебни часа на урочна единица)
- Превод – 15 учебни часа (по 1 учебни часа на урочна единица)
- Китайска литература – 62 учебни часа

Главната цел на уроците по **Обща подготовка** е на основата на упражняване на езиковите знания (фонетика, граматика, йероглифика, лексика), чрез тренировка на рецептивните и продуктивните умения, учениците да реагират адекватно в разнообразни комуникативни ситуации, да умеят бързо и ефективно да се ориентират в тях по обективни и по субективни фактори, свързвайки всяка комуникативна ситуация с определени ключови думи.

Основната задача на уроците по **Четене и Слушане** в XI и XII клас е да се издигне способността на ученика да осмисля съдържанието, като същевременно се преследва и по-висока скорост, бързото и ефективно боравене с по-дълги и по-сложни текстове. Акцент в работата продължава да е разрешаването на противоречието между разбиране и скорост. Упражненията могат да включват задачи за комбиниране, задачи за избиране, като например:

- да изберат правилен отговор, от дадени три или четири, на въпрос, касаещ субективно отношение на автора по определен проблем, обобщаване на информация и достигане до рационален извод, на текстове с най-различна дължина (до 800 йероглифа)
- да изберат правилен отговор, от дадени три-четири, на въпрос, касаещ темата, основната идея (например подходящо заглавие), или конкретна информация (време, място, причина за събитие), количество на предмети и лица, отношения между тях, на текстове с най-различна дължина (до 800 йероглифа)

В часовете по **Разговорен език** се включват следните компоненти, като и тук се преследва скорост:

- Четене на глас (диалози, текстове)
- Говорене (преразказ, устно съчинение)
- Ролеви игри
- Разиграване на пиеси, комични диалози и др.
- Пеене на песни, речитиране на стихове и поеми наизуст

- Преразказ на съдържание на изгледан в часа откъс от филм, цял филм, прочетена от учителя история, изслушан от запис текст (не по-малко от три пъти)

Обучението в часовете по **Превод** включва:

- Запознаване с видовете речници
- Обучение за ползване на речници от фонетичен тип с ключов указател
- Запознаване с интернет ресурсите, свързани с обучението по китайски език, ползване на интернет речници при превод на текстове
- Запознаване с някои лексикални и граматични трудности при превода от китайски на български и обратно (устен и писмен)
- Понятие за транслитерация и транскрипция при предаване на български език на китайските собствени имена
- Запознаване с основните принципи на превода на текстове от изучаваните жанрове

На този етап в обучението е целесъобразно да се прилага комуникативния подход, като се отговори на потребностите на учениците от овладяване на езикови знания и развиване на умения за ползването на китайския и на българския език като средство за общуване, обучение и професионална дейност.

Ученикът продължава да е в центъра на учебния процес, а учителят е негов събеседник и пълноправен партньор.

Обучението в последните два класа е насочено към задълбочаване на знанията по граматика и обогатяване на лексиката. Акцентува се върху обобщението и систематизирането на знанията на функционален принцип.

Целесъобразно е да се раздели йероглификата към всеки нов урок от лексикалните единици, като се добавят допълнително по 30-40 думи (основно съществителни) по всяка изучавана тема само с пин-ин. Така, ако в урока са представени с йероглифи 3-4 специфични китайски ястия, то към тях може да се добавят още 15-20 често срещани ястия само с пин-ин. Отделно може да бъде даден и йероглифният запис, като владееенето му не се оценява в рамките на изискванията за минимален праг на овладяване на материала.

Преводът се осъществява като учебна дейност, като, продължавайки да бъде важно помощно средство, се отделя и като един от аспектите на обучението. Целта е да се развият умения за работа с речник, особено важно за йероглифен език като китайския, а също и за адекватно интерпретиране, намиране на подходящи аналози и еквиваленти за предаването на китайското съдържание на български език и обратно, така необходими на учениците в съвременния живот.

Като помощно средство за обучение в клас и като домашно задание е целесъобразно да се включват достиженията на техниката, като възможността да се приема китайска телевизия, достъп до автентични видео- и аудиозаписи, Интернет, компютърни програми за обучение и писане на йероглифи, езикови игри.

Обект на отделно внимание на този етап е социокултурното съдържание и обучението по литература. Те са подчинени на комуникативните цели и не надхвърлят равнището на владееене на езика, като същевременно дават усет към китайската етнопсихология и позволяват на учениците да развият умения за межкултурно общуване.

Целесъобразно е да бъдат утвърдени и конкретни учебни програми по отделните аспекти, а също и съответния за всеки от тях комплект от учебници, учебни тетрадки, книги за учителя (съдържащи не само примерни методически

разработки на отделните уроци, но и детайлни указания и допълнителни идеи за работа към всяка учебно-методическа единица), звуко- и видеозаписи, помощни и нагледни материали (сборници с учебни текстове, христоматии, речници за граматични конструкции (вкл. по словообразуване), организирани по теми и функционални категории, учебни двуезични речници, компютърни програми и др.)

Изпитните материали по Слушане, участващи във формирането на годишната оценка, е най-добре да се възпроизвеждат на аудиозапис. Само така може да се гарантира необходимото качество и скорост на прочита, да се елиминира необходимостта от повтаряне, допустимо при рутинните упражнения и контролни работи през годината.